

Dómstóll fyrir glæpi Ísraels í Gaza og Palestínu

Þegar umsátrið um Gaza verður loks rofið og fyrsta bylgja blaðamanna, rannsóknaraðila Sameinuðu þjóðanna og réttarmeinafræðinga fær aðgang, mun heimurinn standa frammi fyrir eyðileggingu og manntjóni sem er fordæmalaust í nútímahernaði. Jafnvel nú, með takmörkuðum aðgangi og umdeildum tölum, er umfang eyðileggingarinnar sláandi. En raunveruleg uppgjör mun ekki koma fyrir en Gaza opnast.

Óviðjafnanlegur styrkur sprengjuárása

Á um 365 km² svæði—varla stærra en Detroit og um þriðjungur af Hiroshima—hefur Gaza þolað eina af mestu sprengjuárásum á hvern ferkílómetra í skráðri sögu. Sjálfstæðar greiningar benda til þess að Ísrael hafi varpað meira en **100.000 tonnum af sprengjum** síðan í október 2023. Til samanburðar: Hiroshima, sem eyðilagðist af einni kjarnorkusprengju, tók á sig sem samsvarar **15.000 tonnum af TNT**. Gaza hefur þannig orðið fyrir eyðileggingarkrafti sem jafngildir **sex Hiroshimumm**, þjappað á svæði sem er þegar eitt af þéttbýlustu á jörðinni.

Samjöfnun við Seinni heimsstyrjöld undirstrikar öfgana: Dresden (3.900 tonn), Hamborg (9.000 tonn) og Blitzið yfir London (18.000 tonn)—samtals nær þetta enn ekki því sem Gaza hefur þolað. Ólíkt Seinni heimsstyrjöld, þar sem iðnaðar- og hernaðarmarkmið voru mikilvæg, hefur sprengjuárásin á Gaza að mestu eyðilagt **íbúðainnviði**. Sameinuðu þjóðirnar áætla nú að nærri **80 prósent allra bygginga séu skemmdar eða eyðilagðar**, þar á meðal sjúkrahús, skólar og vatnsveitukerfi. Ekkert nútíma þéttbýlissvæði hefur verið eyðilagt svo algjörlega.

Af hverju talning dauðra í umsátri vanmetur raunveruleikann

Opinberar tölur um dauðsföll frá heilbrigðisráðuneyti Gaza—nú yfir **62.000**—endurspeglar aðeins þær líkamar sem hafa verið sóttir og skráðir, oft í gegnum hrunnandi sjúkrahús. Þær útiloka ótalda: þá sem enn eru fastir undir rústum, þá sem létust á óaðgengilegum svæðum og þá sem létust úr hungri eða ómeðhöndluðum sjúkdómum.

Sjálfstæðar vísindalegar rannsóknir benda til hærri raunveruleika. *The Lancet* (2025) notaði capture-recapture líkön til að sýna að dauðsföll voru vanmetin um u.þ.b. **41 prósent** frá miðju ári 2024. *Nature's* Gaza Mortality Survey áætlaði meira en **75.000 ofbeldisdauðsföll** í janúar 2025, auk **8.500 óbættanlegra dauðsfalla** vegna hungursneyðar og skorts á umönnun. Saman benda þetta til raunverulegs fjölda sem nálgast **80.000–90.000 líf**.

Hungurdauðsföll eru sérstaklega átakanleg: seint í ágúst 2025 staðfestu hungursneyðarvaktarar Sameinuðu þjóðanna hungursneyð í norðurhluta Gaza, með að minnsta kosti **300 dauðsföllum vegna hungurs**, þar á meðal **117 börnum**. Þessar tölur, eins og tonnafjöldi sprengna, verða að skiljast sem lágmark. Raunverulegt uppgjör mun aðeins koma fram þegar kerfisbundnar réttarmeinafræðilegar og faraldsfræðilegar rannsóknir verða mögulegar.

Hvað bíður rannsóknaraðila

Þegar landamærin opnast loksins mun hið óhlutbundna verða ápreifanlegt. Blaðamenn munu skrásetja ekki aðeins rústir heldur einnig daglega baráttu eftirlifenda. Sendinefndir Sameinuðu þjóðanna munu hefja kortlagningu fjöldagrafa, eyðilagðra hverfa og mikilvægra innviða. Réttarmeinafræðingar—sem vinna stað fyrir stað—munu grafa upp lík, ákvarða dánarorsakir og bera kennsl á einstaklinga með DNA-sýnatöku, tannskrá og ísótóprannsóknnum. Faraldsfræðingar munu safna saman dánartíðnitölum til að rekja óbeina dauðsföll vegna hungursneyðar, blóðsýkingar, ómeðhöndlaðra sára og sjúkdómsfaralda.

Ferlið verður nákvæmt. Hver sprengjugígur verður skráður, með brotum skrásettum og tengdum við þekkt vopnakerfi. Hver sjúkrahúsrúst verður metin gegn árárskrám og GPS hnitum. Hver grafinn gröf verður ljósmynduð, skrásett og tengd við vitnisburði. Eins og í Srebrenica eða Rúanda, mun niðurstaðan verða fjöll af sönnunargögnum—sjónrænum, réttarmeinafræðilegum, vitnisburð—sem saman mynda óyggjandi skrá.

Miðað við **umfang eyðileggingarinnar**—tugþúsundir staða, meira en 100.000 eyðilagðar byggingar—verður þetta ekki verk mánaða heldur **ára**. Það mun ná hámarki í yfirgripsmikilli skýrslu sem bæði mælir tap og úthlutar ábyrgð.

Í átt að Palestínudómstóli

Uppgjörið gæti ekki stöðvast við Gaza. Í júlí 2024 ráðlagði **Alþjóðadómstóllinn** að landnám Ísraels á hernumdu palestínsku svæðunum sé **ólöglegt samkvæmt alþjóðalögum** og feli í sér skyldur á ríki og kerfi Sameinuðu þjóðanna til að bregðast við. Þessi álit, ásamt staðfestri hungursneyð og eyðileggingu Gaza, veitir sterkan lagalegan grundvöll fyrir víðtækara ábyrgðarferli.

Palestínudómstóll gæti verið stofnaður undir vernd **Allsherjarþings Sameinuðu þjóðanna**, með umboð til að rannsaka glæpi frá **1948 og áfram**, með valdi til að íhuga **fyrir 1948 mál frá breska umboðstímanum** þar sem skýrt tengsl er til staðar. Þessi dómstóll myndi ekki aðeins lögsækja einstaklinga heldur einnig skapa endanlega sögulega skrá yfir fjöldaflutninga, fjöldamorð, landnám, kerfisbundna hernám og utanríkisrekstur.

Stofnun og samþætting

Ályktun Allsherjarþingsins

Allsherjarþingið gæti samþykkt ályktun undir **Sameiningu fyrir friði** ferlinu, stofnað dómstólinn og óskað eftir að framkvæmdastjóri Sameinuðu þjóðanna geri samning við **ríki Palestínu**. Fordæmi eru til: **Sérstaka dómstólar í Kambódíu** og **IIIM fyrir Sýrland** voru stofnaðir með aðgerðum Allsherjarþingsins þegar pólitík Öryggisráðsins hindraði ábyrgð.

Rannsóknararmur

Ályktunin myndi strax stofna **sjálfstæðan rannsóknarbúnað**, falið að varðveita sönnunargögn og undirbúa mála skrár—koma í veg fyrir töf á réttlæti á meðan dómstóllinn er settur á laggirnar.

Samþætting við ICJ og ICC

- **ICJ: Málið um þjóðarmorð sem Suður-Afríka höfðaði** ætti að vera hjá ICJ, sem dæmir um **ábyrgð ríkja**. Ef dómstóllinn dæmir bætur, gæti Allsherjarþingið heimilað **hluta** af þeim bótum til að renna í **fórnarlambasjóð sem dómstóllinn stýrir**, ásamt frjálsum framlögum.
- **ICC:** Dómstóllinn myndi samræma við **Alþjóðlega sakamáladómstólinn**, sem þegar sækir mál gegn **Netanyahu og Gallant**. ICC myndi halda áfram að einbeita sér að yfirstandandi forystumálum, á meðan dómstóllinn myndi taka á **sögulegum og kerfisbundnum glæpum** (Nakba, landnám, Sabra og Shatila, endurteknar Gaza-stríð).

Skjalasafnsvirkni

Dómstóllinn myndi halda úti **miðlægri sönnunargeymslu**, samræmd ICC og IIIM stöðlum, sem tryggir að **skrá yfir glæpi sé varðveitt** fyrir komandi kynslóðir og aðgengileg þjóðardómstólum undir alþjóðlegri lögsögu.

Niðurstaða

Þangað til Gaza opnast lifir heimurinn í limbóí milli þekkingar og sönnunar. En þegar aðgangur er loks veittur gætu opinberanirnar verið svo yfirþyrmandi að þær neyði til uppgjors, ekki aðeins við eyðileggingu Gaza, heldur við aldarlanga sögu refsileysis í Palestínu.

Rétt eins og Nürnberg takmarkaði sig ekki við síðustu orrustur Seinni heimsstyrjaldar, heldur skilgreindi glæpi heillar stjórnar, gæti **Palestínudómstóll** risið: með vald til að taka fyrir mál frá **Nakba 1948 til Gaza 2025 og lengra**.

Slíkur dómstóll myndi ekki aðeins skila ábyrgð heldur einnig skilgreina sögulegan sannleika: að það sem kom fyrir palestínsku þjóðina yfir kynslóðir var ekki tilviljun í sögunni, heldur samfelld röð glæpa í bága við lög þjóðanna.

Viðauki 1: Drög að stofnsamþykkt Palestínudómstólsins (með skýringum)

Grein 1 - Stofnun

Texti: Palestínudómstóllinn ("dómstóllinn") er stofnaður sem sjálfstætt dómssvald til að lögsækja einstaklinga sem bera ábyrgð á alvarlegum brotum á alþjóðlegum mannúðarlögum og mannréttindalögum sem framdir eru í Palestínu og tengdum staðsetningum utan landamæra **frá 15. maí 1948 og áfram**, með **valdi til frjálsrar ákvörðunar**, með dómsheimild, til að rannsaka **fyrir 1948** glæpi innan breska umboðsins þar sem **skýrt tengsl** við átökin og nægjanleg viðurkennd sönnunargögn eru til staðar. **Skýring:** 1948 festir Nakba og upphaf glæpa hernámsins; frjáls ákvörðun fyrir 1948 gerir kleift að rannsaka morð og fjöldamorð frá umboðstímanum.

Grein 2 - Efni lögsögu

Texti: (a) Stríðsglæpir; (b) Glæpir gegn mannkyni; (c) Þjóðarmorð; (d) Hryðjuverk, eins og skilgreint er í viðeigandi sáttmálum og palestínskum lögum þar sem þau samræmast alþjóðlegum stöðlum. **Skýring:** Nær yfir bæði klassíska alþjóðlega glæpi og hryðjuverk gegn almennum borgurum/diplómátskum aðstöðum, tryggir að snemma og síðari glæpir falli undir lögsögu.

Grein 3 - Tíma- og svæðisbundin lögsaga

Texti: 15. maí 1948 til nútímans, með frjálsri ákvörðun fyrir 1948. Svæðisbundið umfang: Gaza, Vesturbakkinn, Austur-Jerúsalem og aðgerðir utan landamæra (t.d. Beirút, Kaíró, Róm, Teheran, Damaskus). **Skýring:** Nær yfir bæði hernám og aðgerðir utan landamæra.

Grein 4 - Persónuleg lögsaga

Texti: Einblínir á einstaklinga sem bera mesta ábyrgð: pólitíska leiðtoga, herforingja, yfirmenn. **Skýring:** Tryggir hlutleysi; gildir um alla aðila.

Grein 5 - Samsetning

Texti: Blönduð fyrirmynd: Réttar- og áfrýjunardeildir, alþjóðlegir og palestínskir dómarar, sjálfstæður saksóknari, skrásetning. **Skýring:** Fylgir fordæmum eins og Kambódíu og Síerra Leóne.

Grein 6 - Gildandi lög

Texti: Genfarsáttmálarnir, Rómarsamþykktin, ráðgefandi álit ICJ, hefðbundin mannúðarlög, palestínsk lög þar sem þau samræmast. **Skýring:** Sameinar bindandi alþjóðalög með staðbundnum trúverðugleika.

Grein 7 - Réttindi sakborninga

Texti: Tryggingar um sanngjarna réttarhöld, sakleysi til sannaðs sé, lögfræðileg fulltrúi, réttur til áfrýjunar. **Skýring:** Kemur í veg fyrir ásakanir um “sigurvegara réttlæti.”

Grein 8 - Fórarlömb og bætur

Texti: Fórarlömb mega taka þátt og sækja bætur. Stofnar fórnarlambasjóð til að taka við bótum sem ICJ dæmir, frjálsum framlögum og eignum dæmdra einstaklinga. **Skýring:** Tengir dóma á ríkisstigi frá ICJ beint við bætur fyrir einstaklinga og samfélög.

Grein 9 - Samvinna og framfylgd

Texti: Ríki skulu vinna með handtökum, flutningi og útvegum sönnunargagna. Refsingar afplánaðar í ríkjum sem Sameinuðu þjóðirnar tilnefna. **Skýring:** Þótt ályktanir Allsherjarpingsins skorti framfylgd VII. kafla, mun breið lögmæti og samningar skapa fylgni.

Grein 10 - Tímalengd og skýrslugjöf

Texti: Dómstóllinn stofnaður með endurnýjanlegu 15 ára umboði. Árlegar skýrslur til Allsherjarpingsins; skjalasafn undir vörslu Sameinuðu þjóðanna. **Skýring:** Tryggir ábyrgð og varðveislu sögulegra gagna.

Viðauki 2: Bráðabirgðamálaskrár (til skýringar)

Umboðstími

- 1924 - Morð á Jacob Israël de Haan (Jerúsalem)
- 1944 - Morð á Lord Moyne (Kaíró)
- 1946 - Sprengjuárás á King David hótelið (Jerúsalem)
- 1948 - Deir Yassin fjöldamorð (Jerúsalem)
- 1948 - Morð á sáttasemjara Sameinuðu þjóðanna, Folke Bernadotte

Snemma ríkishöfnun

- 1953 - Qibya fjöldamorð
- 1956 - Kafr Qasim fjöldamorð
- 1968 - Árás á Beirút flugvöll
- 1973 - Skot á Libyan Arab Airlines flug 114
- 1982 - Sabra & Shatila fjöldamorð (meðvirkni)

Hernám og Gaza-stríð

- 2001 - Eyðilegging Gaza alþjóðaflugvallar
- 2008–09 - “Cast Lead” aðgerð (1.166–1.417 Palestínumenn drepnir, meirihluti almennir borgarar)
- 2014 - “Protective Edge” (2.125+ Palestínumenn drepnir, 1.600+ almennir borgarar)

- 2023–25 - Gaza-stríð: sprengjuárásir, hungursneyð, eyðilegging 78% bygginga, 62.122+ dauðsföll (MoH/Sp grunnlína)

Utanríkis

- 2024 - Árás á írönsku diplómatísku bygginguna (Damaskus)
- 2024 - Morð á Ismail Haniyeh (Teheran)
- 2025 - Árás á Sanaa alþjóðaflugvöll

Samtíma forystumálaskrár

- **Benjamin Netanyahu (forsætisráðherra)** - Yfirstjórnarábyrgð á Gaza-stríði, umsátri, hungursneyðarstefnu.
- **Yoav Gallant (varnarmálaráðherra)** - Beint ábyrgð á umsátri og sprengjuárásum.
- **Bezalel Smotrich (fjármálaráðherra)** - Landnám, hvatning, stuðningur við ofbeldi landnema.
- **Itamar Ben Gvir (þjóðaröryggisráðherra)** - Vopnun landnema, mismununarstefnur, misþyrmingar á föngum.

Tilvísanir

- UNOSAT / OCHA Skemmdamat, ágúst 2025 (~78% bygginga skemmdar).
- OCHA Humanitarian Situation Update #315, ágúst 2025 (62.122 dauðsföll).
- *The Lancet* (jan. 2025): 64.260 áætluð áverkasdauðsföll; ~41% vanmat.
- *Nature* (júní 2025): Gaza Mortality Survey, 75.200 ofbeldis- + 8.540 óbættanleg dauðsföll.
- IPC Hungursneyðarstaðfesting, ágúst 2025.
- ICJ ráðgefandi álit, 19. júlí 2024: ólögmæti landnáms á hernumdu svæðum.
- Umsóknir ICC saksóknara um handtökuskipanir (maí 2024) og skipanir (nóv. 2024) gegn Netanyahu, Gallant og leiðtogum Hamas.
- Ályktun Allsherjarpingsins 71/248 (2016): IIIM fyrir Sýrland.
- Ályktun Allsherjarpingsins 57/228B (2003): ECCC (Kambódía).